

VÖRÖS KESZTYŰK, FORDÍTVA ÉLT ÉLETEK

■ Herta Müller Nobel-díjának fogadtatásával kapcsolatos a januári *Orizont* Eginald Schlattner-interjújának első kérdése. Schlattner örül, természetesen (*Mitfreude*, mondja a saját maga által kitálalt szó), és igyekszik árnyaltan megközeleltetni azt, hogy mi következhet egy ilyen díjból. Többek között a Romániára eső figyelem, természetesen. Az viszont nem következik, mondja, hogy végső szavak lennének kimondva a romániai szocialista rendszerrel kapcsolatban. Cosmin Lungu kérdésében az „egyértelmű elítélés” kifejezés szerepel, ezt a fogalmat Schlattner hárítja – az irodalom nem az ítéletekről szól, mondja, különben benne ragad egy ideológiában.

Az interjú nem kerüli meg a Schlattnerrel kapcsolatban kínálkozó kérdéseket: az irodalmi sikerét (Schlattner nem szereti a „siker” kifejezést, sokkal fontosabb számára a *Fejvesztett kakas* és a *Vörös kesztyűk* kapcsán, hogy egyfajta rezonancia támadt körülöttük, magyarul: maga az olvasásuk ténye és az olvasói visszajelzések), a „fordítva élt életét” (tizennöt éves korában, mondja az író, sokkal kevesebb perspektíva állt előtte a szubjektív érzeteket tekintve, mint jelenleg, hetvenhat évesen), a papi hivatását (Schlattner rituáléja a rendszeres prédikáció, amelynek – gyülekezete megfogvatkozásával, majd eltűnésével – nemegyszer nincs egyetlen szem- és fültanúja sem), az „árulás”-történetét, amely összekapcsolódott a nevével több könyvben és filmben (Hans Bergel, Wolf von Aichelburg és több más szász író perében való részvételről van szó). Az „árulás” kifejezést egyébként Schlattner határozottan elutasítja – az áruló, mondja ő, szabad döntés eredményeképpen válik árulóvá – ő maga közel

huszonegy hónapnyi cellafogság után és következtében „tört meg”, és vett részt tanúként a szász írókat koholt vádak alapján elítélő politikai perben.

Különös helyzet. Schlattner ebben az interjúban is és másutt is elismeri tévedéseit. Megnyilatkozásaiban ugyanakkor erősen érződik az (és talán ez a zavaró elem néhány Schlattner-komentátor számára), hogy ő már nagyon túl van ezeken a dolgokon: úgy pozicionálja magát, mint aki egy fontos fordulat után van, amely fordulat lényegében el is választja őt attól, aki a tévedéseket annak idején elkövette. Hangnem kérdése volna? Schlattner válaszaiban (itt is) valamiféle emelkedett túlstilizáltság érződik, miközben minden, amit mond, ténszerűségében meggyőző egyébként.

Olyan esettanulmány a Schlattneré, amelyet aligha lehet figyelmen kívül hagyni, már csak a Nobel-díj következtében megnövekedett figyelem miatt sem, ha a romániai német kultúráról vagy tágabbban, a sztálinizmus idején elkövetett „bűnökről” és azok vállalásáról gondolkodunk. Valakivel egyszer arról beszélgettünk, hogy van-e olyan „beismerés” ezzel az időszakkal kapcsolatban, amelyik mindenki számára eléggé jó és „kielégítő” volna. Lehet, hogy a jó válasz ezzel kapcsolatban az, hogy elegendő, ha ennek a vallomásnak az igénye érezhetően belülről fogalmazódik meg, belülről ered, és nem külső elvárásoknak engedelmessé válik. Az igények, amelyeket megfogalmazhatnánk, azzal fenyegetnének, hogy egyneműsítik az erről szóló diskurzust. És lényegében korlátozzák azt. Ennél pedig sokkal fontosabb magának a megszólalásnak a ténye. (*Orizont, ianuarie 2010*)

B. I. J.